

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۰/۰۵/۱۵

سیلانی

آیا نومخري د نوم خای ناستی دی؟

په دې لیکنه کې د نومخري په مبهمو او تیوریکي پیژندنو تحلیل او سپړنه ترسره شوی. د بنوونځي له پېره را نیولی تر پوهنتونه، د نومخري په هکله یوازې همدا پیژندنه را تر سترگو شوي، هغه داچې نومخري هغه کلمه یا نوم دی چې په جمله کې د نوم له تکرار څخه مخنیوی کوي. د نومخري دا پیژندنه لکه زموږ د جوماتونو پنج گنج (پنج کتاب) پرته له کتني او سمې معنا تر ننه تیوریکي او په پټو سترگو د زده کړیالانو له خوا زده کیږي. ډېری لیکوال یې د کلام توکي گڼي. ریښتین صاحب یې ځکه د کلام توکي گڼي، چې د هغه ټول لیکل شوي گرامر د عربي ژبې په تقلید د ژباړې په بڼه پښتو شوي دي. دهغه لیکل شوي اثر د وخت مطابق یوه ژبني هڅه او پیل گڼلی شو، مگر ورته د پښتو ژبې گرامر ویل راته د تعمق وړ ښکاري.

د کابل پوهنتون استاد، پوهاند خویشکی هم د څیز نوم، پر خای ناستي او د کلام پر توکي د نومخري له پیژندنې ځان خلاصوي. زیار صاحب په لږ څه توپیر ورته نظر لري. دامم چې نومخري د کلام توکي دی، لیکن دا ډېره پخوانی خبره ده او د نومخري پیژندنه پر دې نه خلاصه کیږي. ځکه: په ژبه کې له توري رانیولې تر جملې پورې د کلام توکي گڼل کیږي. د پیژندنې بله برخه یې داده، چې د نوم خای ناستی وي او له تکرار څخه یې مخنیوی کوي. د لومړي برخې په ځواب کې باید ووايم چې نومخري تل د نوم خای ناستي نه کوي، بلکې ځینې وخت د نوم خای ناستي کوي. لکه: شفیق کرونا ناروغی نیولی. هغه لا تنکی ځوان دی. په یادو بېلگې کې د نوم خای ناستي کوي. خو دا چاره په ټولو نومخرو کې نه پلي کیږي او تل د ځای ناستي کار نه ترسره کوي. لکه: احمد څنگه دی؟ زما کتاب راکړه... په دغه جملو کې بیا د پوښتنې او ملکت له پاره کارول کیږي او په پورتنی تعريف د بطلان کرښه را اوباسي.

خبر د تکرار شوه، دا کار هم کله نا کله پېښیږي، ډېری داسې پېښیږي چې نومخري نه د نوم خای ناستی وي، نه هم د تکرار مخنیوونکی وي او نه هم استازیتوب یې کوي. لکه: څه کوي؟ هغه احمد دی؟ دې ته ورته ډېری نوري بېلگې شته چې پورته لیکل شوي تعريف نقدي.

په ټولیزه توگه د نړۍ په ټولو ژبو کې د بڼې له مخې نومخري دوه ډولونه لري، خپلواک یا منفصل او ناخپلواک یا متصل. په لومړيو کې ژبپوهانو دا انگېرله چې یوازې خپلواک نومخري په ژبه کې رغنده او کارېدونکي نومخري دي او بنسټیز رول لوبوي، برعکس متصل نومخري فرعي او رغنده رول نه شي لوبولی. خو د ژبپوهانو وروستۍ څېړنو دا په ډاگه کړه چې په ټولو ژبو کې دا قاعده د پلي کېدو وړ نه ده، بلکې په ځینو ژبو کې منفصل یا خپلواک نومخري یوازې د تاکید او تقابل له پاره کارول کیږي، خو برعکس متصل نومخري رغنده او جوړښتیږي لري. یادي موضوع ته می ځکه نغوته وکړه چې د نومخرو په پیژندنه کې د ابهام ټکی د لوستونکو لذهنه لري شي. اوس راځو خپلي اصلي موضوع ته؛ ځینو ژبپوهانو د عربي ژبپوهانو په تقلید نومخري جلا ویی (کلمه) گڼلي. ځینې یې د کنایاتو یوه برخه گڼي. او ځینو نورو بیا د نوم یوه برخه گڼي. اوس څنگه کولی د نوم او نومخري اړیکې او بېلتون سره په ډاگه کړو.

زه نومخري مطلق نوم یا اسم نه گڼم او نه ورته کلمه وایم همدارنگه نه یې ټول خپواک نحوي واحدونه گڼم. بلکې یوازې خپلواک نومخري خپلواک ژبنیز توکي گڼم.

زه نومخري د نوم یوه برخه گڼم، چې په ټوله کې د نوم استازیتوب نشي کولی. کلمه یې ځکه نه گڼم چې د نومخري سرچینه او مرجع نوم دی نه کلمه، کله چې مور نومخري د نوم پر خای کاروو نو، سرچینه یې نوم وي. لکه: هغه نن بنوونځي ته نشي راتلی. که چېرې دغه جملې ته ځیر شو، نو د ((هغه)) مرجع یا سرچینه ((نوم)) دی. هغه په دې معنا چې یا به احمد وي یا محمود یا کوم بل نوم. لیکن کلمه نشي کېدای باید یو نوم وي، ترڅو نومخري یې استازیتوب وکړي. اوس راځو د نوم او نومخري موضوع ته، مور نومخري ځکه نوم نشو گڼلی، چې نه نوم د نومخري ټولې ځانگړنې خپلولی شي او نه هم نومخري د نوم ټولې ځانگړنې خپلوي. خو چې کله د نومخري مرجع

د پاڼو شمېره: له 1 تر 2

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رایرلو مخکې په ځیر و لولئ

نوم وي، نو نومخړی د نوم یوه برخه گڼلی شو او بنسټیز توپیر یې په دی کې دی، چې نوم د شخص له پاره نه گردانیږي او گرداندونکي قاعده نه لري او یوازې درېیم شخص نوموي، مگر نومخړی د شخص له پاره گردانیږي او د لومړي، دویم او درېیم شخص د نومولو ترڅنګ، نومونو ته نغوته هم کوي. چې دا ځانګړني د نوم په وجود کې نه تر سترگو کیږي .

مور په ډېر ساده بڼه او تخنیک د نوم او نومخړي توپیر کولی شو. هغه داچې مور کله نومخړی او نوم سره پېژنو، نو نوم ته د ((بنکاره نوم)) او نومخړي ته همدا نومخړی وايو. اوس یې توپیر داسې کولی شو. بنکاره نوم نه گردانیږي یا نه صرفیږي. لکه : باغ، کور، میز... مگر نومخړی گردانیږي. لکه : هغه، هغه، هغه، هغه، هغوی ... د بنکاره نوم مرجع یا سرچینه د هماغه نومول شوي څیز یا کلمې تاریخي ریښې پورې اړه لري، مگر د نومخړي مرجع نوم دی. نو اوس ویلی شو چې نومخړی د نوم یوه برخه ده، بلکې نوم یې نشو گڼلی. د بحث په پای کې په تولیزه توګه نومخړی داسې تعریفولی شو: نومخړی د نوم یوه برخه ده، چې د نوم په نه شتون کې د هغه ځینې چارې پر مخ وړي او ځانته جلا دندې لري. دا لیکنه تاسو ته د نقد، نظر او بحث په موخه وړاندې کیږي. هیله ده خپل نظریات او نقدونه پرې ولیکئ.

اخذ لیکنه:

ازیار، مجاور احمد. پښتو پښویه...
ارښتین، صدیق الله. پښتو ګرامر او ژبښودنه
اخویشکی، محمد صابر. پښتو معاصر ګرامر
دستور مفصل امروز، دکتور حسرو فرشید ورد
دستور زبان فارسی، حسن احمدی گیوی
د دستور زبان فارسی جلد اول، دوهم او سوم. دکتور تقی وحیدیان کامیار و غلام مرزا عمرانی

v https://l.facebook.com/l.php?u=https%3A%2F%2Ffa.m.wikipedia.org%2Fwiki%2F%25D8%25B6%25D9%2585%25DB%258C%25D8%25B1%3Ffbclid%3DIwAR0Whp-UZC7uTQwNuNYMkvpZpQwx3yL3DIUoLMFVuFTvLG1Ls7owkEQc40M&h=AT0P GbWml9N1RyTuDluKDR3rJEouszLrsRjQaGz7N6DRFJYRwZxIMUMbemfCcJPuq SqllKKdPjlrZo3r63kNPKXkyongBn0dlRk9Dwn1Y6rc3mlXoC9e1_6EnmOudKIDR4S

v https://l.facebook.com/l.php?u=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2Famp%2Fs%2Farticle.tebyan.net%2Farticle%2Fampshow%2F292392%3Ffbclid%3DIwAR0Eq8C7HHWXHtwU9_F21-LRLcZ4AEFhwMh1Zfr9QIJIP37H6cGXZAWatQE&h=AT1jEZuZiQ8XIO6b3qngu_p bEJJDgpGa46nHZemFsYVNxOn3dT2B54q0hajOBAVWEU5qn5TVpBTfuB4IQgpv plkQFpql6Y1E198wB2rb3n-cpBFegM0zxqwUqIKADDxuBio

v https://l.facebook.com/l.php?u=http%3A%2F%2Fdaneshnameh.roshd.ir%2Fmavara%2Fmavara-index.php%3Fpage%3D%D8%B6%D9%85%DB%8C%D8%B1%26SSOReturnPage%3Dcheck%26Rand%3D0%26fbclid%3DIwAR3A0INjTijqWWPiajFwK12F9B73m9teORMk3iqEwhrFC4C36s_EOo_JSA&h=AT0UfmgduRyI9-6s_veb0qOA4gMixyRTEF_e-25eMVUWAadRE06hyU422tnQCuxhl8b5TktKFeDAaaFK2_IU-9U7knvvgg6tNRz4-KHIFz0N-D7z2RTU-dBmtKsimnQdA8fu

د پانوی شمېره: له 2 تر 2

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ